

DeZwarteHond

Samenwerking levert telkens weer verrijking op

Als een van de grotere architectenbureaus in ons land, met vestigingen in Groningen, Rotterdam en Keulen werkt DeZwarteHond aan een breed geschakeerd opdrachtenpakket. Bouwformatie sprak met de drie partners Jeroen de Willigen, Willem-Hein Schenk en oprichter Jurjen van der Meer en bespreekt twee van hun recente publieke gebouwen.

Tekst Kees van der Hoeven | Beeld DeZwarteHond

Onze eerste ontmoeting vindt plaats in Groningen, de stad waar Jurjen van der Meer het bureau meer dan vijftienvintig jaar geleden begon en waar DeZwarteHond inmiddels een belangrijke speler is op het gebied van architectuur. In elk stadsdeel is wel gebouwd werk van hun hand te vinden en ook het bijzondere, centraal gelegen hotel waar ik de nacht doorbracht, blijkt door hen te zijn ontworpen. 'Ja', zegt Van der Meer, 'dat is een bedrijf van mijn buurman. Wij maken hier al zijn projecten.' Op dit moment is in het Groningse centrum hun nieuwe gebouw voor de grootste studentensociëteit Vindicat nog in aanbouw.

Het ruime architectenkantoor is gevestigd in een groot historisch pand aan de Hoge der Aa, de mooiste gracht in de binnenstad. Op de gevel prijkt een spandoek met de tekst 'Klaas Komt', die niet alleen vertelt dat Sinterklaas hier straks met zijn stoomboot aanmeert, maar tevens subtiel verwijst naar de tijd waarin de provo's voorspelden dat de verbeelding aan de macht zou komen. En iets van dat jongensachtige, dat prikkelende, maar ook dat beeldende van een nieuw elan

een korte 'tour d'horizon' langs de geschiedenis en de onderhanden projecten van het bureau (nog steeds een behoorlijk aandeel woningbouw en naast gebiedsontwikkeling vooral maatschappelijk vastgoed zoals scholen, zorggebouwen en gemeentehuizen). Ons gesprek concentreert zich al snel op de manier waarop de grote ontwerp opdrachten tegenwoordig tot stand komen en waarbij thema's als integraliteit en samenwerking een steeds belangrijker rol spelen. Ook zij zitten immers in verschillende Design&Build- en DBFMO-trajecten, onder meer samen met Jeroen van Schooten (zie pagina 38). En ook zij zien dat er vandaag de dag steeds minder bouwende partijen zijn die de grote financiële risico's kunnen dragen die aan dat soort langjarige contracten zijn verbonden. Maar ze ondersteunen wel de belangrijke voordelen van een aanpak waarbij onderhouds- en exploitatiefase integraal onderdeel worden van het ontwerp. En waar ze als drie gelijkgestemden binnen DeZwarteHond veel plezier ontleen aan hun op kameraadschap gebaseerde samenwerking, werken ze de laatste tijd steeds vaker samen met partijen van buiten

de laatstgenoemde studie als basis diende voor een nieuw bestemmingsplan. In 2008 startte een competitie tussen drie consortia op basis van Design&Build met een eerste visiepresentatie, waarvoor DeZwarteHond een ontwerpteam samenstelde (met daarin onder meer de ervaren theaterarchitecten Greiner Van Goor Huijten). Vervolgens werd dat geselecteerd voor deelname onder de paraplu van de BAM als coördinerend inschrijver. Het programma van eisen van 48.000 m² omvatte een groot aantal culturele functies, zoals theaterzalen, een openbare bibliotheek met kantoren, diverse bioscoopzalen, een centrum voor beeldende kunst, maar ook een grote parkeergarage, commerciële ruimte, horeca en 65 woningen. Tijdens de competitie vielen de concurrerende partijen om verschillende redenen stuk voor stuk af, waarna de uitwerking van ontwerp en bouw van dit complexe project ten slotte werd gegund aan de BAM. Het voor uitvoering gekozen ontwerp wijkt op een cruciaal punt af van het bestemmingsplan. De ZwarteHond koos ervoor om niet het gehele complex langs de toegestane rooilijnen te ontwikkelen, maar om juist aan

*'De buitengevels met hun verticale ramen, omsloten door penanten met bijzondere baksteenverbanden, laten een **wisselend ritme** zien, dat zowel de achterliggende functies toont als het gehele gebouw een **bindend eigen karakter** geeft'*

hangt nog binnen de muren van het architectenbureau. Met tussen de maquettes en tekeningen ook die prachtige monochrome, uit restafval gemaakte sculpturen van kunstenaar Siert Dallinga, waarvan één de inspiratie vormde voor de huidige naam van het bureau.

Steeds meer samen

Met Van der Meer schuif ik al pratend aan de vergadertafel, alwaar we via de directe beeldverbinding met het Rotterdamse kantoor worden vergezeld door managing partner Jeroen de Willigen. We starten met

het eigen bureau aan de grote en integrale ontwerp opdrachten. Hetgeen ook te zien is bij de twee recent opgeleverde projecten die we hier bespreken, het Cultureel Kwartier De Nieuwe Kolk in Assen en het Erasmus paviljoen in Rotterdam.

De Nieuwe Kolk

De gedachte vervanging van het voormalige Cultureel Centrum De Kolk in Assen speelde al meer dan vijftien jaar. Eerdere studies van de architecten Frits van Dongen en Herman Hertzberger haalden het niet, hoewel

de stadszijde een nieuw en enigszins opgetild plein te maken. De ringvormige route rond het centrum van Assen kenmerkt zich immers door een afwisselend ritme van grote gebouwen en groene open ruimtes en de architecten meenden dat er naast de forse gebouwde toevoeging juist meer openbare stedelijke ruimte moest komen.

Het gastvrije resultaat

Een aansluitend bezoek aan De Nieuwe Kolk in Assen laat zien hoe knap die ingewikkelde puzzel door de architecten is opgelost. Door naast het parkeren de bioscoopzalen

Exterieur De Nieuwe Kolk in Assen.

De drie verdiepingen hoge en open bibliotheekruimte.

ondergronds te leggen en alle publieke functies rond een hoge, open halruimte op de opgetilde begane grond te groeperen, ontstaat een uiterst gastvrije route vanaf de entree aan het plein naar en door dat zogenoemde Cultuurportaal. Met links naar beneden goed zicht op de hal van de bioscopen, met even verderop het kunstcentrum en rechts de drie verdiepingen hoge en open bibliotheekruimte. Jammer is dat de haaks daarop aansluitende foyer van het theater overdag niet publiek toegankelijk is, want ook daar heeft de architectonische ruimte via het daglicht van boven een bijzondere allure meegekregen, nog versterkt door de toepassing van een bescheiden palet aan materialen, zoals wit stucwerk, lichte natuursteen en eiken parket. De grote theaterzaal heeft een warmrode uitstraling en biedt de toeschouwers ook via de twee balkonrijen overal mooi zicht. De buitengevels met hun verticale ramen, omsloten door penanten met bijzondere baksteenverbanden, laten een wisselend ritme zien, dat zowel de achterliggende functies toont als het gehele gebouw een bindend eigen karakter geeft. Die ritmiek is mede ontstaan vanuit muzikale fragmenten en de lichtgekleurde baksteen werd speciaal voor dit project ontwikkeld in samenwerking met fabrikant Janinhoff uit Münster. Het bouwteam slaagde er tevens in om het project eerder op te leveren dan gecontracteerd, hetgeen de succes-

de entree en het terras van het grand café en het hoge niveau met de entree van het theater, waarvan de vloer dan weer het plafond vormt boven de grote uitgiftebar van het café. Naast het theater, bevinden de techniek- en serviceruimten zoals kleedkamers zich in het hart van het gebouw.

Prachtig gebogen plafonds

Daaromheen zijn de verblijfsruimten langs de glazen gevel over de volle hoogte vrijgehouden, wat die gehele open rondgang een bijzondere allure geeft. Dat wordt nog eens versterkt door de prachtige naar boven toe gebogen bekleding aan de theaterzijde. Het mooi gedetailleerde ritme van de eikenhouten latten biedt de ruimte een haast vanzelfsprekende luxe. Het achterliggende rode absorptiemateriaal wordt 's avonds aangelicht en dan verspreidt zich een geheimzinnige maar warmrode gloed door de ruimte, die via de glazen gevels zelfs tot in de omgeving zijn invloed doet gelden. Ook op het dak, in dit geval de vijfde gevel vanwege de hoge omliggende gebouwen die er bovenop kijken, is extra aandacht besteed aan het positioneren van de zonnepanelen, afvoeren en ventilatie-luiken. Ten slotte zijn glazen gevels aan de buitenzijde bekleed met vier ingenieus ontworpen lamelconstructies, die afhankelijk van

*'Het achterliggende rode absorptiemateriaal wordt 's avonds aangelicht en dan verspreidt zich een **geheimzinnige maar warmrode gloed** door de ruimte, die via de glazen gevels zelfs tot in de omgeving zijn invloed doet gelden'*

volle samenwerking nog eens benadrukt. Kortom, een zeer geslaagd complex als nieuw cultureel hart voor de trotse Assenaren, die er inmiddels zowel overdag als 's avonds in groten getale dankbaar gebruik van maken.

Nieuw universitair hart

Vervolgens rijden we door naar Rotterdam waar we partner Willem-Hein Schenk ontmoeten voor een rondleiding in het zojuist in gebruik genomen Erasmuspaviljoen in het hart van de nieuw ontwikkelde centrale as van het universiteitscomplex. DeZwarteHond deed dit project opnieuw samen met een andere architect. In dit geval met Nanne de Ru van het relatief jonge bureau Powerhouse Company. Schenk leerde hem kennen bij de competitie voor het nieuwe kantoor voor de Kema in Arnhem, waar al snel bleek dat ze op één lijn zaten en samen de opdracht daar ook nog wonnen. Hun gezamenlijke ontwerp voor het Erasmuspaviljoen werd eveneens in competitie verworven en is even eenvoudig als ingenieus van opzet. Een vierkante plattegrond die de twee verschillende omliggende pleinniveaus perfect bedient. Het lage entreeniveau met

oriëntatie en zonnestand geopend of gesloten kunnen worden. De verschillende halfronde totaalvormen van die lamelgroepen geven het project ook buiten een heel herkenbaar en eigen gezicht. Het nu al zeer intensief gebruikte gebouw is met recht het nieuwe hart van het universiteitscomplex geworden.

Dat in beide besproken projecten van DeZwarteHond de samenwerking met anderen, zowel architecten als bouwers, tot bijzondere resultaten heeft geleid, is evident zichtbaar. Van der Meer beschreef die samenwerking ook in het persoonlijke en vakmatige vlak telkens als een verrijking. Die houding in leven en werk levert hen inmiddels ook nieuwe concrete successen op, zoals het binnenhalen van wederom grote kunstcluster- en theateropdrachten in Tiel en samen met architectenbureau Kraaijvanger bij het project 'Hart van Zuid' in Rotterdam.

En hun Groningse eenvoud, onderkoelde humor en eigenzinnigheid blijft natuurlijk. Zo zag ik recent de foto van hun kantoorgevel tijdens de echte intocht van Sinterklaas. Het eerste spandoek was omgewisseld, nu stond er in koeienletters: 'DeZwarteHond groet Zwarte Piet!'

Exterieur Erasmuspaviljoen in Rotterdam.

Een gebogen plafond van eikenhouten latten.